

Департамент культури і туризму
Харківської обласної військової адміністрації

КЗ «Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва»
Харківської обласної ради

Письменницьке життя-буття Тані Стус

Харків - 2026

Департамент культури і туризму
Харківської обласної військової адміністрації

КЗ «Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва»
Харківської обласної ради

Письменницьке життя-буття Тані Стус

*Методико-бібліографічні матеріали
до 50-річчя від дня народження
Тані Стус (Щербаченко), українського прозаїка,
літературознавиці, дитячої психологині.*

Харків- 2026

Письменницьке життя-буття Тані Стус: Методико-бібліографічні матеріали до 50-річчя від дня народження Тані Стус (Щербаченко), українського прозаїка, літературознавиці, дитячої психологині. /[уклад. Т.В.Смекалова; ред. С.М. Загrevська]; КЗ «Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва» Харківської обласної ради, Департамент культури і туризму Харківської ОВА. – Харків: 2026. – 30 с.

Таня Стус – авторка серії художніх творів для дітей, а також чималої кількості статей, наукових публікацій та літературних оглядів. Дописувачка, артменеджерка та очільниця проєкту «BaraBooka. Простір української дитячої книги», співзасновниця авторитетного рейтингу видань для дітей «Рейтинг критика». Методико-бібліографічні матеріали будуть корисні бібліотекарям, учителям та шанувальникам творчості письменниці.

Укладач

Редактор

Відповідальний за випуск

Т. Смекалова

С. Загrevська

Г. Трохименко

© КЗ «Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва» Харківської обласної ради, 2024

<http://bibl.kharkiv.ua>

«Якби я не була дитячою письменницею, то все одно б працювала з дітьми».

Таня Стус (Щербаченко) – провідна українська письменниця, поетеса та літературна критикиня. Авторка серії художніх творів для дітей, а також чималої кількості статей, наукових публікацій та літературних оглядів. Дописувачка, артменеджерка та очільниця проєкту «VagaBooka. Простір української дитячої книги», покликаною заохотити дитячу аудиторію до читання. Також вона є співзасновницею авторитетного рейтингу видань для дітей «Рейтинг критика». Членкиня журі премій та рейтингів у галузі дитячої літератури («Джури», «Коронація слова», «Книжка року», «Великий їжак» та ін.). Сертифікований дитячий психолог. Учасниця робочих груп МОН України з розвантаження та осучаснення програм «Літературне читання» та «Українська література», для яких створювала програми-інтенсиви з літературної освіти для дітей та підлітків. Членкиня Асоціації українських письменників.

Біографія

Таня Стус (Тетяна Василівна Щербаченко) народилася 21.02.1976 року в селі Можняківка Новописковського району Луганської області в учительській родині, що продовжила династію, загальний педагогічний стаж якої перевищує 400 років. Уже в дитинстві проявилася її любов до читання. Вона

почала читати вже у чотири роки, бо вчилася цьому старша сестра, а Таня все чула й запам'ятовувала.

1994 року Тетяна закінчила Можняківську середню школу та, продовжуючи традиції родини, вступила до Луганського педагогічного інституту ім. Т.Г. Шевченка. 1998 року завершила освіту з відзнакою за спеціальністю «учитель української мови,

літератури, зарубіжної літератури та народознавства». На старті кар'єри з 1998 до 1999 року працювала у Луганській спеціалізованій школі дизайну вчителем мови та літератури. Була редакторкою часопису «Луганські вісті» та «Українське слово».

У 2001 році Таня Стус переїхала до Києва, де працювала журналістом, редактором відділу, заступником головного редактора (журнали «Книжник-review», «Київська Русь»), головним редактором дитячого журналу «Соняшник».

Статті, огляди, критика, авторські колонки книжкових оглядів, окремі тексти друкувалися в газетах «Дзеркало тижня», «Українське слово», «День», «Україна молода», «Урядовий кур'єр», «Пост-Поступ», «24», журналах «Книжник-review», «Україна», «Книжковий огляд», «Книжковий клуб+», «Академія», «Мама і Я», «Спудей», «Сучасність», «Кур'єр Кривбасу», «Київська Русь» та ін. Численні виступи, коментарі з книжкової тематики, зокрема – дитячої, на радіо («Промінь», «Культура») та ТБ («УТ-1», «1+1», «Інтер», «Тоніс»).

2014 року Тетяна разом із Фондом культури та інновацій «Футура» заснувала портал **«BaraBooks»**.

Від 2017 року співпрацює з видавництвом «Ранок». Таня Стус керівниця проєктів: дбайливої

серії для самостійного читання «**Читальня**» та серії книжок для «розвитку емоційного інтелекту дитини» «**Слухай серцем**».

Поєднуючи роботу у видавництві, наукову діяльність та письменництво, Таня Стус опублікувала низку книжок для дітей та юнацтва. З-поміж авторського доробку найширшого визнання здобули такі книги, як «Іжак Вільгельм» (2016), «Де Ойра» (2017) та «Рі(з)дні люди» (2019).

Деякі художні твори для дітей під авторством Тані Стус виходять цілими серіями, користуються заслуженою популярністю серед малюків та їхніх батьків.

Заміжня, має трьох доньок (Дарина, Івга, Орина).

Напівпрофесійне захоплення – світлярство: художнє, портретне й декоративне фото.

Ще захоплюється валянням вовни, водінням авто, велосипеда. Попри все мріє бути вчителькою.

Секрети письменницької майстерності

Тетяна Стус хоча за фахом і вчителька, але відкрила в собі письменницький дар.

«Я люблю, щоб життя було різнобарвним: ненудним, наповненим. Але все ж часом визирнеш у вікно – і бачиш сірість. Або й так: зазирнеш у своє внутрішнє «вікно», а там теж бракує кольорів. Тоді я уявляю, що маю багато відер з різними фарбами. Там – барви несподіваних відкриттів, карколомних подорожей, дивовижних знайомств... Уявляю, що беру пензлики й

розмальовую ними все навколо. Потім – ще цікавіше. «Малюю» словами, будую ними точнісінько те, що нафантазувала. І ще й запрошую туди друзів. Ходімо читати?»

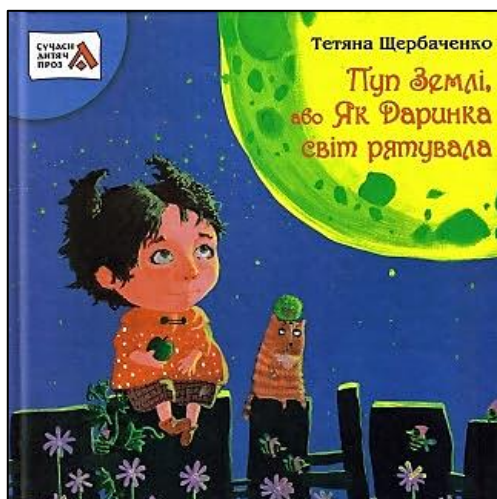
Письменниця починала свою кар'єру з написання віршів та книжок для дорослих. У літературі «для дорослих» її прізвище звучить як **Каплунова**.

«На початку мого літературного досвіду у мене були книжки для дорослих. Я написала один роман про любов і національну ідентичність – це зараз я для дорослих сказала такі складні слова – і цей мій роман називається «Мій роман». Він вийшов десь у 2004, напевно, році. А ще, коли я була маленька, я писала вірші. А найперша моя книжка – це була збірка поезій – вийшла приблизно у 2000 році».

«Дорослі» книжки письменниці:

- Тетяна Каплунова, «Русалії» (2000 р., поетична збірка).
- Тетяна Каплунова, «ЗмієLOVE, я Твоя» (2005 р., поетична збірка);
- Тетяна Каплунова, «Мій Роман» (2007 р., роман, лауреат літературного конкурсу «Коронація слова»);
- Тетяна Щербаченко, науково-популярна книжка «Дніпро: великі проблеми великої ріки» [Видано в межах Програми ПРООН ГЕФ екологічного оздоровлення басейну Дніпра]. Літературний текст Т. Щербаченко. – К.: ВПТ «Ай Бі», 2003, 54 с.;

Однак, лише з виданням першої книжки для дітей – художньо-пізнавальної енциклопедії «Панночка» (2006 р., вид. «Країна мрій», витримала чотири перевидання та було продано понад 30 тис. примірників), та роботою головним редактором найкращого українського дитячого журналу «Соняшник» авторка зрозуміла, чого прагнула всі попередні роки: стати **Дитячою Письменницею**. Власну мету в літературі для дітей Таня Стус вбачає в тому, щоб «... сказати дітям те, про що не встигаємо з ними поговорити».

У видавництві «Грані-Т» вийшла друком друга книжка Тетяни Щербаченко **«Пуп Землі, або Як Даринка світ рятувала»** (2007р., Серія «Сучасна дитяча проза») про кумедну й водночас серйозну дівчинку Даринку та її друзів – тварин, дітей та диwakів.

Ця книга оповідань (наклад 12 тис. прим.) є в багатьох українських дитячих бібліотеках завдяки програмі «**Українська книга**».

Зараз письменниця працює над дитячим «етнографічним фентезі» на матеріалі питомої української міфології. Мріє, що, читаючи українських авторів, наші діти «призабудуть» Гаррі Поттера.

Авторка говорить, що першим критиком її творів є старша донька Дарка. Письменниця не уявляє власний простір без книжок, техніки та текстових редакторів, каже, що для реалізації всіх творчих планів їй бракує ще бодай однієї себе. До 2016 року письменниця друкувалася під прізвиськом «**Щербаченко**», а потім – **Таня Стус**.

Авторка про свої творчі плани: *«Задумів – море-океан, вистачить на всеньке життя. Я із задоволенням уявляю, як стану колись енергійною літньою пані й матиму одне основне заняття: писати-писати-писати історії для дітей... Ну, ще обов'язково кататимуся з коханим на велосипедах, як тепер. Ось тоді можна буде з повним правом сказати, що я – **Дитяча Письменниця**».*

Художні твори для дітей:

- Таня Стус. «Перший, прощай!» (2025, «Видавництво Юлії Сливки»).
- Таня Стус. «Майстерня обіймів» (2024, «ТОВ Сільпофуд»)
- Таня Стус. «Проростання» (2024, «Yakaboo Publishing»).
- Таня Стус. «Таємні історії малих і великих перемог» (2022 – безкоштовна аудіо-версія вид. «Абук» та Megogo, 2023 – паперове видання, «Книголав»).
- Таня Стус. «Рі(з)дні люди»

(2019, «Видавництво Старого Лева»)

- Таня Стус. «Де Ойра?» (2017, «Vivat»; ілюстрації Надія Кушнір).
- Таня Стус. «Іжак Вільгельм» (2016, видавництво «Vivat»).
- Збірник оповідань (співавторка) «Чат для дівчат» (2016, «Видавництво Старого Лева»);

- Тетяна Щербаченко. «Біла, синя та інші» (2014, «Видавництво Старого Лева»)
- Тетяна Щербаченко. «Як не заблукати в Павутині» (2013, «Видавництво Старого Лева», спецвідзнака «Форуму видавців», Львів.)
- Тетяна Щербаченко. «Пуп землі, або Як Даринка світ рятувала» (2007, оповідання для дітей.);
- Тетяна Щербаченко. «Панночка» (2006 р., видавництво «Країна мрій», художньо-пізнавальна енциклопедія). (Перевидання – 2007, 2008, 2010, 2012pp.)

Загальний наклад дитячих видань авторки перевищує 50 000 екз.

Знакові твори Тані Стус

Щербаченко Т. Панночка. Книга дівчинки XXI століття: для дівчат 7-14 р. / Т. Щербаченко. – К. : Країна Мрій, 2006. – 525 с.

Книжка отримала друге місце серед книжок своєї номінації рейтингу *«Книжка року – 2007»*.

Настільна книжка для дівчат. У ній зібрана велика кількість порад на теми: макіяж, зачіски, побут, ведення господарства, квіткарство та садівництво, кулінарія, народні прикмети, мода, косметологія, гігієна, гімнастика, дозволя, рукоділля і навіть астрологія! Для читачів середнього та старшого віку.

Щербаченко Т. Пуп Землі, або Як Даринка світ рятувала / Т. Щербаченко ; худож. А. Сарвіра. – К. : Грані-Т, 2007. – 52 с. : ілюстр.

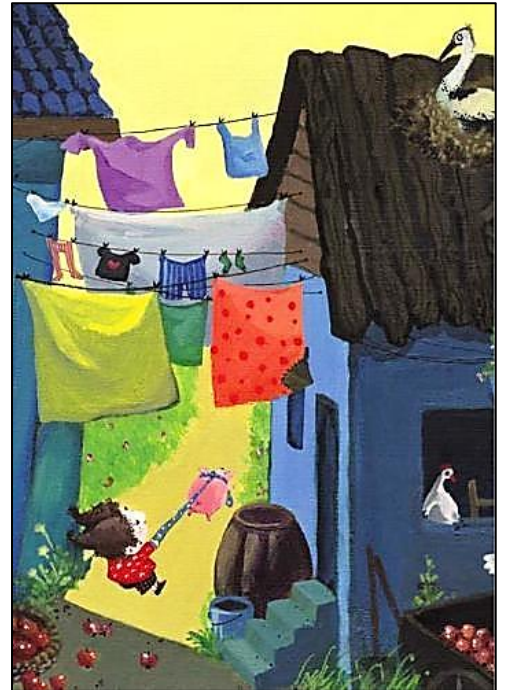

Головна героїня книжки – маленька, кумедна, метушлива, енергійна, швидка, винахідлива бешкетниця Даринка. У кожному з п'яти оповідань вона відкривається для читача з іншого боку: від маленької вередунки до веселої захисниці родинного спокою. Дарочка любить свою сім'ю: маму, бабусю, дідуся, kota Коцького. Маленька дівчина, раптом виявляється кмітливою, уважною та дорослою у випадку з Іваном Чорним. Дівчинка вирішила захистити свою сім'ю від нього, прийнявши дивака за злодія. Вона здатна підсунути свиню нареченим, викинути коники, навіть упоратися з пупом Землі. Бо вона – з роду диваків, а диваки, як відомо, уміють і можуть усе! Та й усім так цікаво знати, що ж воно, врешті-решт, таке – жіночий характер...

Оповідання, що входять до книжки:

- Пуп Землі, або Як Даринка світ рятувала.
- Як пасує краватка, або Чому не всі поросятка брудні.
- Свиня нареченим.
- Викинуті коники.
- Дивак і манія.

Кожне оповідання представляє Даринку в різних ситуаціях, демонструючи її винахідливість та кмітливість.

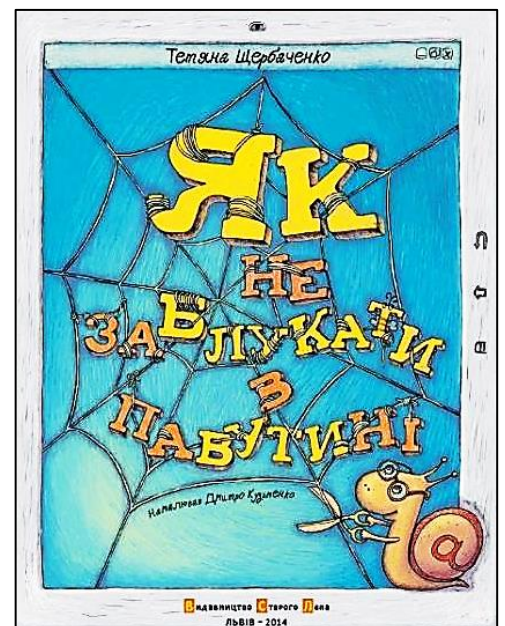

Щербаченко Т. Як не заблукати в павутині. / ілюстр. Д. Кузьменко/. – Л. : Видавництво Старого Лева, 2013. – 103 с.

Книжка «Як не заблукати в Павутині» доступно, переконливо й мотивовано розкриває широкі можливості Всесвітньої Павутини. Як зробити з Інтернету друга-порадника, а не пожирача часу?

Дитина й Інтернет сьогодні нероздільні. Однак у Всесвітній Павутині стільки пасток і небезпек! Дитячі психологи довели, що раннє й неусвідомлене користування Інтернет - ресурсами призупиняє розвиток

самостійного мислення дитини. Щоб цього не сталося, батьки і діти повинні озброїтися правильними знаннями!

Як зародилась ідея написати книгу саме на таку тему? Письменниця розповідає, що вона не раз спостерігала, як її дитина користується інтернетом.

«Я бачила, як моя донька іноді безглуздо витрачає час в інтереті: скачує реферат, чи сидить в мережі – робить, те, що заведено в їхньому середовищі, – пояснює пані Щербаченко. – Але велетенську кількість інформації й можливостей мережі діти не використовують. У товаристві моїх друзів, у яких теж є діти, ми це обговорювали. Так народилась ідея створити такий собі не підручник чи посібник, а цікаву розмову про «Інтернет» та його можливості. Тому що шкільна програма не забезпечує потреби в знаннях про цей інструмент».

Книжка справді зовсім не схожа на підручник – вона яскраво оформлена, має гарні ілюстрації (автор Дмитро Кузьменко). Складається з кількох розділів. Авторка простою мовою розповідає, що таке «Інтернет» та коли його було винайдено, що таке сервер, браузер, які є способи під'єднання до мережі, що таке провайдери, модем, bluetooth, wi-fi, QR-коди, з чого складається веб-адреса сайту тощо.

Як не заблукати в Павутині (Буктрейлер) [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=l9wUpKu4GWs>. – Назва з екрана.

Тетяна Щербаченко. Біла, Синя та інші./ Ілюстр. Женья Миронюк/ – Л. : Видавництво Старого Лева, 2014. - 36 с.

Книжка складається з п'яти історій про маленьких Киць. Перша Киця особлива тим, що літає. Її мама теж мріяла про це від народження, та не змогла – і намагалася передати досвід

про неможливість польоту своїй малечі. На щастя, донька успадкувала мамину мрію, а не досвід, і здійснила її. Та ще й спричинила початок змін у непорушній величі Орла. Ще є одна Киця, яка вдруге приголомшила Орла кольором шубки (зелений – від довгого лежання на соковитих зелених галявинах), що змусило Царя птахів таки переглянути життєві погляди й працювати над собою.

Дуже захоплива історія про третю кицю – Смугастика. Тут яскраво проілюстровано пошук ідентичності, належності дитини до тих чи інших груп. Бо, наприклад, Смугастик був розгублений од власного незнання...

Трохи сумна історія Чорної Киці про неприйняття її суспільством, частково спричинене забобонами, а частково – її характером. Киця від цього страждала, проте знайшла спосіб спілкуватися з іншими – спочатку через таємні подарунки. Згодом вона таки набралася сміливості зруйнувати стереотипи щодо себе.

П'ять історій про кольорових киць, п'ять яскравих фантазій про буденне і важливе. Кожна киця з її клопатами і пригодами – не просто чарівний персонаж, це дитина в її прагненні ідентифікувати себе, здійснити мрію, знайти своє місце у великому світі, навчитися спілкуватися. Книга Тані Стус – вдалий казкотерапевтичний експеримент, а тому вона має бути не лише на домашніх книжкових полицях, але й під рукою у кожного дитячого психолога.

Буктрейлери:

- Національна бібліотека для дітей. Біла, Синя та інші. [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=1kcX8PBin6A>. – Назва з екрана.
- Біла, Синя та інші. Казка українською мовою! [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=MYom8BBSnKs>. – Назва з екрана.

Таня Стус. Їжак Вільгельм. / Серія «Маленьке чудо» / – Харків: Віват, 2016. – 32с.

Книжка «Їжак Вільгельм» була відзначена найвищою книжковою щорічною нагородою – премією Президента України «**Українська книжка року**» (2016) у номінації «**За сприяння у вихованні підростаючого покоління**» та увійшла до довгого списку премії «**Дитяча Книга року ВВС-2016**».

Авторка присвятила цю книжку українсько-польському художнику Вільгельму Котарбінському, чий розписи збереглися на стінах Володимирського собору у Києві, а

картини є в колекції Національного музею мистецтв Богдана і Варвари Ханенків. Вільгельм Котарбінський належить до тих людей, які пройшли тяжкі випробування і стали від того не лише сильнішими, але й світочами, які здатні змінювати цей світ.

У книжці розповідається про їжачка, який шукає, з чого починається світло і про те, як йому допомагають у цьому. Тобто про те, що цікавить чи не всіх дітей: чому є темрява і куди ховається Сонце.

Таня Стус: *«Їжак Вільгельм» - це спроба показати батькам, якими важливими для дітей є свобода самовираження, спонукання до віри у свої сили. Як важливо не перешкоджати дитячим мріям, потребам і схильностям, і як не варто до чогось аж дуже наполегливо дитину спонукати. Також показати, що якою б дивовижною не була мрія - а книжка про мрію - якщо йдеш за її покликом, тобі відкриваються всі шляхи.*

Таня Стус. Де Ойра?» / Серія «Маленьке чудо» / – Харків: Віват, 2017. – 32с.

2017 року «Де Ойра?» була визнана найкращою книжкою для дітей у конкурсі *«Еспресо»*.

Таня Стус створює книжки, які ніби розмовляють із читачем – спокійно, щиро, з глибоким розумінням найтонших емоцій. «Де Ойра?» – це не просто історія про дівчинку і її песика, а справжнє відкриття, що ховається у звичайних запитаннях.

Маленький епізод із життя Орисі та її песика Ойри розкриває кілька важливих сторін людських стосунків,

зокрема родинних. Повага до простору та потреб інших, уміння ділитися, важливість «плекання внутрішнього садочка», подолання страху – усе це робить нас ближчими й більш наповненими.

Це книжка про важливі речі, сказані дуже просто. Про баланс між близькістю та самотністю, про силу маленьких ритуалів і про те, що іноді найкращий спосіб любити – дати іншому трохи свободи.

Таня Стус. Моя Ба./ Серія «Слухай серцем». Ілюстр. С.Надьожна /. – Харків: Ранок, 2018. – 30 с.

2018 року книжка-картинка «Моя Ба» увійшла у фінал конкурсу *«Еспресо. Вибір читачів»*.

Зворушлива історія про Ба, яка, ймовірно, скоро більше не зможе гуляти зі своїм онуком/онучкою, вийшла в серії «Слухай серцем» видавництва «Ранок».

Цей пікчербук про згасання близької людини, про прийняття цієї неминучості рідними, а ще – про будиночок для спогадів у люблячих серцях. Ба зовсім не схожа на супергеройку у звичному розумінні, хоча й уміє перевтілюватися на жирафів, черепах і навіть шпигунів. Її суперсила в іншому. Вона усвідомлює, що її час добігає до кінця, і коли таки добіжить, то онуку/онучці дуже болітиме через втрату. Тож попри сум і біль, Ба намагається підготувати малечу, розповідаючи про будиночок для спогадів. Відтак вона, як справжня супергеройка,

володіючи мудрістю і внутрішньою силою, до останнього подиху зберігає почуття гумору та бажання лишити після себе теплі спогади, які завжди зігріватимуть будиночок для спогадів у дитячому серці.

Серія «Слухай серцем» допоможе дорослим і

дітям разом глибше розуміти важливі емоції й почуття.

Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва . Читаємо «Моя Ба». Автор Таня Стус. [Електронний ресурс]. –

<https://www.youtube.com/watch?v=zwxqwDIHS0M>. – Назва з екрана.

Таня Стус. Рі(з)дні люди: поезія / іл. Марти Кошулінської./ – Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. – 26 с.

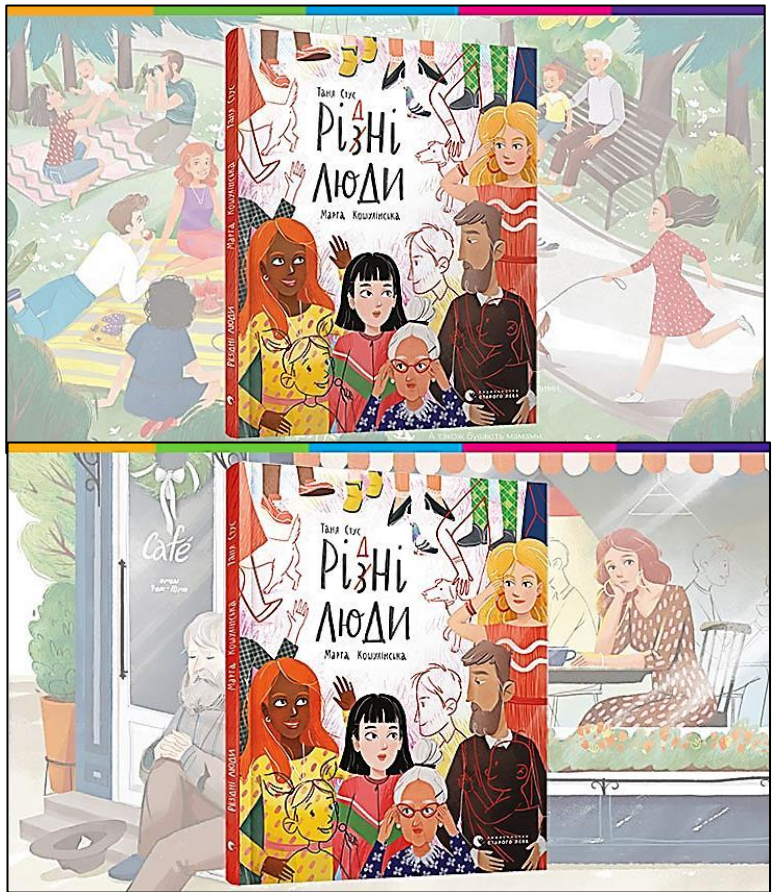
Книжка-картинка «Рі(з)дні люди» Тані Стус і Марти Кошулінської – про толерантність у найширшому розумінні. Сама назва промовляє до читачів: усі люди різні, проте це не заважає нам бути рідними.

«Ми можемо переживати різні емоції, бути того чи іншого статку, різної зовнішності, віку, статі й темпераменту, вибирати собі життєві ролі, проте це не заважає нам у чомусь бути рідними, мати спільні прагнення й любити одне одного.

*Скажу по секрету страшну таємницю:
такі рі(з)дні люди – це я, мама, тато,
сестричка і наша біленька киця.»*

На ілюстраціях **Марти Кошулінської** додатково промальовано контури різних людей – тож можна уявити себе та своїх рідних людей на цих місцях. Світ різноманітний, і ніколи не знаєш із першого погляду, що нас різнить чи що об'єднує.

Толерантність, або ж терпимість до інших, розвивається в постійному спілкуванні, зіткненні різних ідей і роботі з прийняття іншої думки. Книжки – найближчий і найбільш доступний інструмент, що дозволяє нам разом із дітьми ознайомитися з різноманітністю життя. Книжкові герої по-різному розмовляють і поведуться, рухаються, реагують на подразники, сприймають світ і людей навколо – а разом із тим змушують книгодрузяк замислитися: і ти також нормальний/а, унікальний/а, хоч і не такий/а, як усі.

Таня Стус.

Письмонавтика. / Курс літературної творчості для дітей / – Київ: Пабулум, 2022. – 144 с.

Ця книга письменниці – дітям, які не тільки люблять читати, а й самі мріють стати літераторами!

На самому початку книжки Таня дає варіанти, навіщо взагалі її читати. *«Потрібно зрозуміти, якого результату Тобі хотілося б досягнути: стати знаменитістю, заробляти гроші, вміти добре формулювати свої думки, створювати власні світи й заселяти їх образами зі своєї фантазії?»*, – запитує Таня в читача. – *На мою думку, всі запропоновані варіанти – цілком ок, я би не вибирала»*.

«Письмонавтика» – одночасно і посібник із креативного письма, і підручник із адаптованого літературознавства і літературної творчості, й особистий творчий щоденник, у якому тобі дозволено все, аби лише розвивати фантазію, творчу уяву та набивати руку в письмовій фіксації думок. Ця книжка хоч і паперова, але максимально інтерактивна: тут можна писати, малювати, навіть дещо вирізати.

Варто сказати й про ілюстрації, створені **Анною Іваненко**. Лаконічні і стильні, виконані у трьох кольорах – синьому, помаранчевому і чорному, – вони не ілюструють текст, а створюють разом із ним єдиний цікавий воркбук. Наприклад, кілька розворотів із намальованими коліщатками, об'єднаними в різні комбінації, так звані «рушійні

механізми письмобуса». Читач може вписувати в коліщатка події, що рухатимуть сюжет історії. Загалом, творчих завдань у книжці багато, вони структуровані й підкріплені теоретичною базою. А ще продумані так, що, виконавши їх, ти отримаєш наприкінці готовий сюжет, ідею,

синопис своєї історії, оповідання, книжки. Усе націлено на результат.

Авторка лаконічно і зрозуміло розповідає, що таке сюжет, як створити справді цікавого персонажа, як написати перше речення, що зачепить читача, як рухати сюжет, але тримати інтригу, які є оповіді, як можна змішувати різні епохи в одному оповіданні, як вигадати вдалі діалоги, навіщо бути спостережливим, навіщо персонажам біографії і розкриває багато інших цікавих і дієвих «рецептів» творчого письма. А ще Таня розпитала сучасних українських письменників і письменниць про їхні секрети творчості й розкидала їхню історію по всій книжці.

Письменниця намагається говорити з дітьми й підлітками їхньою мовою, не обирає для себе менторський «голос за кадром», але й не занадто спрощує текст. Пробує говорити на рівних. Звідси, очевидно й розмови про писання книжок, роялті й листи до видавців, бо, погодьтеся, без цього «Письмонавтика» була б неповною і не достатньо чесною. Звідси – і літературознавчий словничок, який не перевантажує і не відволікає від писання, а ненав'язливо дає нові знання.

Звичайно, «Письмонавтика» не зробить з читача одразу письменника, але надихне на писання і творчу сміливість. Навчить не обмежувати уяву, а тренувати її й розширювати. А вміння зрозуміло й цікаво викладати думки ще нікому не нашкодило. Кажуть, навіть допомогло.

«Письмонавтика». Таня Стус, видавництво Pubulum. . [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=22Lw035pnUw>. – Назва з екрана.

Таня Стус. Таємні історії маленьких і великих перемог.

/ іл. Марти Кошулінської /. – Київ: Книголав, 2023. – 88 с.

«Таємні історії маленьких і великих перемог» – це оповідання й казкові історії з терапевтичним ефектом. Видання розкриває різні теми, які

зараз стали актуальними для українських дітей: страх обстрілів, розлуку з батьками та друзями, руйнування будинків, загибель і поранення воїнів. Проте всі ці складні теми проговорені надзвичайно делікатно, через кілька рівнів літературних засобів, що допомагає знайти нетравматичний підхід до розмови, зняти напругу і зменшити тривогу.

«У цих казках оживають і розповідають свої історії квіти, рюкзак, навіть страшна ракета. За допомогою цих посередників дитина отримує можливість м'яко торкнутися спогадів і можливих тривог та обережно вирушити до зцілення. Ці історії створені саме для зцілення», – Світлана Ройз, дитяча сімейна психологиня.

Історія проєкту: Терапевтична книжка для дітей «Таємні історії маленьких і великих перемог» була реалізована за ініціативи та сприяння Міжнародного благодійного фонду **Kateryna Biloruska Foundation** у рамках програми **Фонду Mental Health** – програми психологічної підтримки українських дітей, які постраждали внаслідок російської агресії. Восени 2022 року проєкт вийшов у аудіоформаті у співпраці з першою українською аудіокнигарнею «АБУК» та міжнародним медіасервісом **MEGOGO**. Голосом проєкту стала українська співачка **Alyosha**. Чимало дорослих і дітей в Україні та за кордоном уже мали можливість прослухати історії в аудіоверсії – зафіксовано майже дві з половиною тисячі прослуховувань. У лютому 2023 року вийшла друком паперова версія книжки.

«Коли вже просто немає слів, мусимо їх знаходити та промовляти до своїх дітей. Мусимо бути для них видимими й відчутними, надійними сяючими маяками», – зазначає авторка Таня Стус.

Безкоштовно послухати аудіокнигу можна на платформі «АБУК», у розділі «Аудіо» в мобільному застосунку MEGOGO на смартфонах на базі «iOS» та «Android», а також в автомобілях із аудіосистемою «Android Auto» та «Apple CarPlay».

«Таємні історії маленьких і великих перемог», історія 1 «Початок і кінець», автор Таня Стус. Читає: Kristina Elias. [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=H919qZ3H-j0> . – Назва з екрана.

Проект **«Живі письменники. Як говорити з дітьми про війну та мир»** – складова комплексу культурно-мистецьких заходів із промоції читання Державної установи «Український інститут книги», реалізована Громадською організацією «Смарт освіта» та лабораторією дитячого читання ««BaraBooka» Наукового центру «МАНУ» за кошти

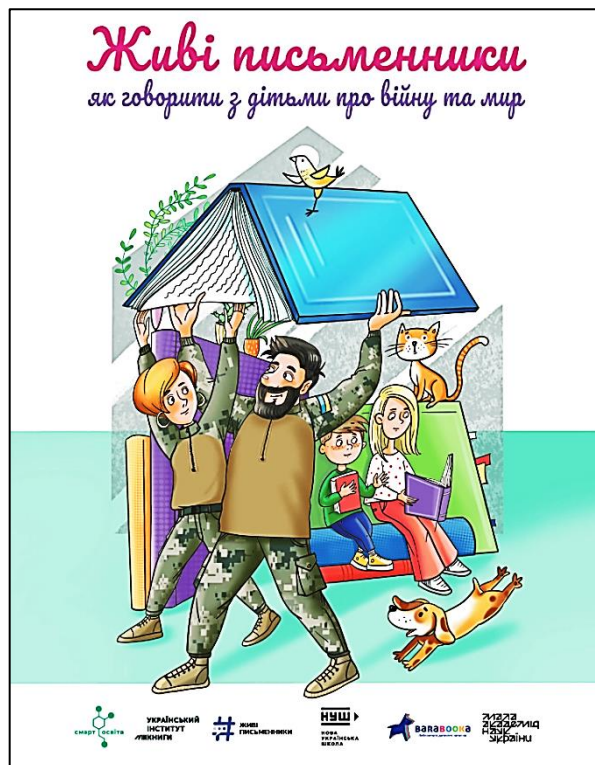
державного бюджету України. Керівниця проекту – Таня Стус. Посібник систематизує дослідження літературознавців, психологів та істориків на тему «Як говорити з дітьми та підлітками про війну та мир засобами літератури» й пропонує для освітян, бібліотекарів і батьків інструменти, що полегшують дітям та підліткам переживання воєнного досвіду, травматичних подій через літературні твори сучасних письменників, які від 2014 року пишуть про російсько-українську війну. Посібник є продовженням започаткованої в 2019 році «Українським інститутом книги» акції #ЖивіПисьменники, у межах якої команда фахівчинь ««BaraBooka» та експертів-освітян і психологів «Смарт освіти» розробили матеріали про сучасну українську дитячу літературу та в лаконічній і доступній формі презентувала сучасні методи роботи з нею.

У межах проєкту вийшов вже третій тематичний посібник для батьків та освітян. У ньому систематизовано дослідження літературознавців, психологів та істориків на цю важливу тему.

«Ми певні, що читання та контакт із книжкою є одним із найбільш ефективних інструментів у супроводі дітей та підлітків у небезпечних досвідах війни та в переосмисленні цих досвідів. Після пережитого ми всі шукаємо ресурси й способи жити в новому мирі, у новому світі, який ніколи не буде таким як був, і з досвідами, яких ми та наші діти краще б не переживали. Тож ми свідомо вирішили, що будемо говорити ще й про масштабний і бажаний фінал війни — МИР», – коментує керівниця проєкту Тетяна Стус.

Посібник **«Живі письменники. Як говорити з дітьми про війну та мир»** можна знайти за посиланням:

https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/ZHyvi-pysmennyyky-SAJT_compressed.pdf

Посібник складається з двох основних розділів.

1. Методологічні та психологічні статті, що пояснюють терапевтичний ефект читання, містять літературознавче й психологічне обґрунтування роботи з виданнями для різних вікових аудиторій дітей та підлітків, опис методик читання літератури на складні теми, роботи зі школярами тощо. Зокрема доросла аудиторія отримає дієві підказки для відповідей на поширені дитячі запитання про війну й спрямування до відповідних видань.

2. Добірки книжок із описами для дітей дошкільного, молодшого, середнього та старшого шкільного віку. У цих статтях є обкладинки видання, теги – теми, яких торкається твір, бібліографічний рядок, опис книги в контексті теми, коментар психологині Світлани Ройз. У багатьох виданнях можна знайти посилання та **QR-коди**, що вказують на додаткові матеріали та дають можливість безкоштовно читати чи слухати книжку.

Цей посібник має опис книжки Тані Стус «Таємні історії маленьких і великих перемог».

Попередні напрацювання проєкту: Посібники **«Живі письменники. Батькам»** можна знайти за посиланням:

<https://cutt.ly/GwYVW6IA>

Ці посібники (видання 2019 та 2021 рр.) створено для батьків, які прагнуть заохотити дітей читати саме через практику родинного читання та книжкового дозвілля.

Посібники містять:

- описи п'ятдесяти книжок сучасних українських письменників;
- запитання для бесід із дитиною за кожною книжкою;
- ідеї для спільних ігор;
- коментарі психолога.

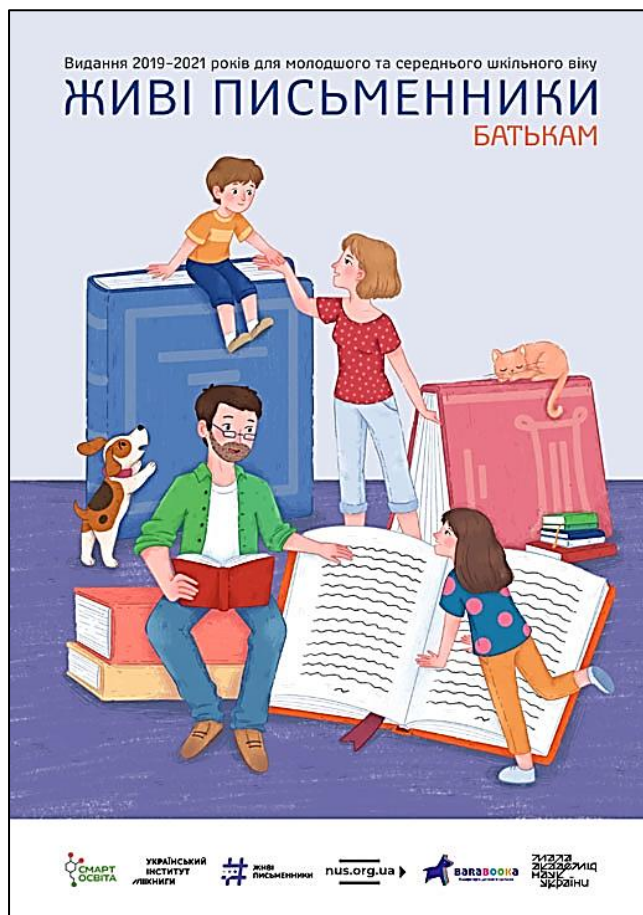
Видання **2019** року розраховано на батьків дітей віком **6–10** років. У ньому рекомендовані книжки для дітей різного рівня читацької компетентності – як для тих, хто тільки починає читати, так і для вправних читачів. Посібник **«Живі письменники. Батькам» 2021** року пропонує ширший набір тем для роздумів та категорії читачів:

- 6–10 років;
- 10–14 років.

Також біля опису окремих книжок розміщено **QR-коди**, за якими можна отримати додаткові матеріали (анімаційні відео, ігри) або весь текст у відкритому доступі. Біля опису книжок на складні теми є детальні коментарі психолога про те, на що варто звернути увагу під час читання й обговорення.

Книжки до посібників було обрано за такими критеріями:

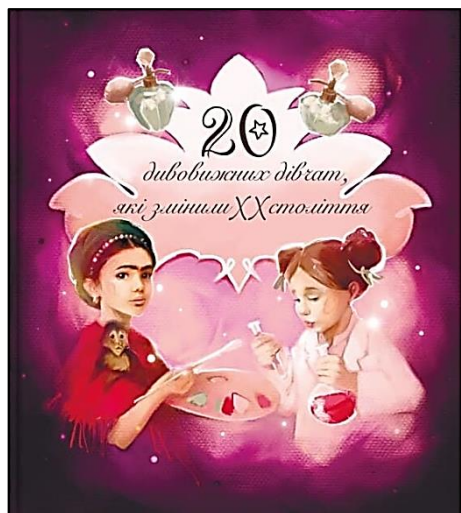
- відзнаки в рейтингах та конкурсах;
- відсутність у навчальній програмі 1-4 класів;
- видані протягом останніх 5 років.

- Матеріали посібників «Живі письменники. Батькам» та «Живі письменники. Як говорити з дітьми про війну та мир» будуть дуже корисні бібліотекарям у роботі з читачами різних вікових груп.

WoMo (журнал для жінок) спільно з видавництвом **ІРІО** реалізували яскравий проєкт **популяризації сімейного читання**. 2020 року у видавництві вийшла дитяча серія захоплюючих біографій відомих людей **«Видатні**

особистості. Біографічні нариси для дітей». Автори вважають, що про життя тих, хто змінив світ на краще, потрібно знати більше і брати з них приклад. Книжки – гарний спосіб дізнатися багато корисного, а ще – привід для батьків та дітей провести час разом. Книжку, яка знайомить читачів із 20-ма біографіями неймовірних жінок і 20-ма життєписами не менш дивовижних чоловіків, організатори запропонували прочитати у родинному колі письменниці

Тані Стус, що вона з радістю і зробила.

«Своїх дітей я не змушую читати. Усьому свій час, тим паче – вони перебувають у подібному середовищі. Де багато книжок і люди поруч читають. «20 дивовижних дівчат/хлопців, які змінили ХХ століття» – це книжка, яка саме для мого «органічного» підходу дуже придатна. Тут є багато чого для такої 7-річної дівчинки, як моя найменша донька: дуже милі, дівчачі-дівчачі портрети персонажів. Для дорослого читача ці ретушовані юні обличчя можуть здатися «солодкавими», а між тим, вони дуже влучні для типу «дівчаток-принцес», як моя Орися (ох, як довго я пручалася її любові до блискіток та рожевого!). І через цю візуальну цукерку ми з нею дібралися до контенту. Для моєї 7-річки тексти ще складні, але для початку ми поговорили про дивовижних людей та виклики, які кидає доля людям і вони змінюють світ».

*І на останок деякі спогади, поради та лайфхаки від **Тані Стус**:*

Книжкове дитинство.

«У моєму селі на Луганщині у 80-х роках минулого століття було аж три бібліотеки. Та, в якій я бувала найчастіше, подобалася

особливо. Занедбане, але якесь чарівне, казкове приміщення із особливим світлом та акустикою, з височенною стелею та неповторним запахом книжок. Згодом я дізналася, що колись це була церква. Якось ми зі старшою сестрою, посварившись, у якості дитячої помсти почеркали сторінки улюблених книжок червоним олівцем. Це було найболючіше, найобразливіше, що ми могли заподіяти одна одній. Ми помирилися, але сліди олівця довго ще мовчазно докоряли».

Поради для батьків та дітей.

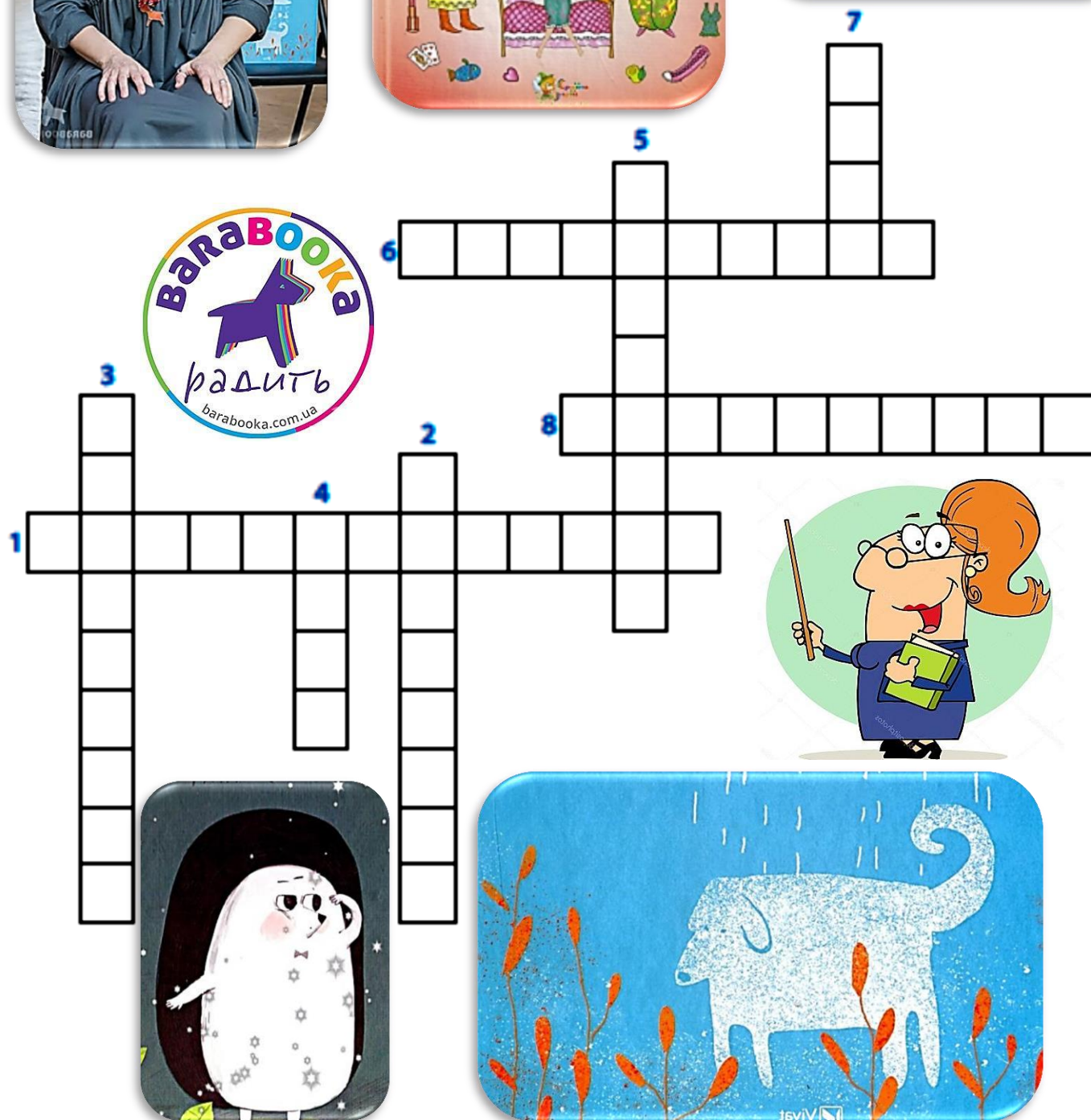
«Усі мої діти – різні, і щодо прихильності до книжки – також. Проте я впевнена, що присилування до читання – марна і шкідлива справа. І як мама, і як дитяча психологиня вважаю, що зовсім обмежувати дітей у використанні сучасних технологій, гаджетів – це ніби пропонувати дитині старі сандалі, коли є зручні кросівки. Наші діти народилися у цифровому світі, вони мають виростати в реаліях власного життя, а не життя батьків. Розумні обмеження, безперечно, потрібні. Проте, є багато речей, які дитина переростає, але їй треба дати час і простір для власних висновків.

Краще зосередити увагу дитини на них, ніж на заборонах. Та і знайти їх зараз стало легше, зокрема, завдяки проєктам, пов'язаним із літературою: знайомити з живими письменниками, давати книжки про сучасне життя та однолітків, пропонувати брати участь в конкурсах, як от «Читай-Пиши».

Лайфхак від Тані Стус: *«Не протиставляти категорично світ книжки світу гаджетів: діяти мудро та доброзичливо».*

Мета в житті: *«Я, як людина з династії педагогів, генетично відчуваю у собі таке бажання – бути помічником дітей. І для мене найкращий спосіб взаємодії з дітьми – це книжка».*

Кросворд «Знайомтесь: Таня Стус»

По горизонталі:

1. Назва книжки письменниці для дітей, які мріють стати літераторами.
6. До 2016 року письменниця друкувалась під прізвиськом...
8. Назва села в Луганській області, де народилася авторка.

По вертикалі:

2. Назва проекту про простір української дитячої книги», який створила та очолює Таня Стус.
3. Хто за фахом Таня Стус?
4. Як звали цуценятко дівчинки Орисі, яке постійно кудись зникало.
5. Перша дитяча книжка письменниці, український дівчачий бестселер, художньо-пізнавальна енциклопедія.
7. Книжка «...Вільгельм» була відзначена премією «Українська книжка року–2016». Вільгельм це хто?

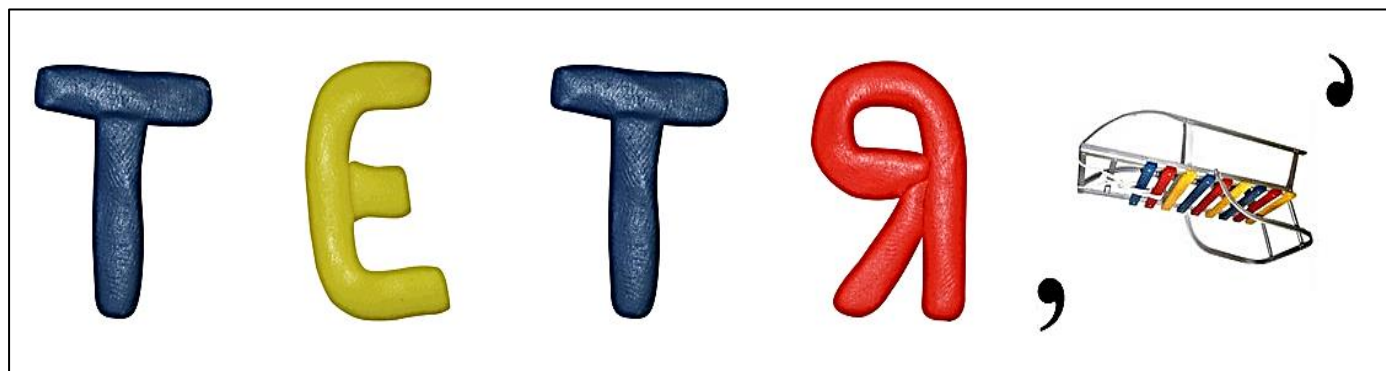
Відповіді: 1. Письмонавтика; 6. Щербаченко; 8. Можняківка;
2. БараБука; 3. Вчителька; 4. Ойра; 5. Панночка; 7. Їжак.

Додаток 2

Відгадай ребус

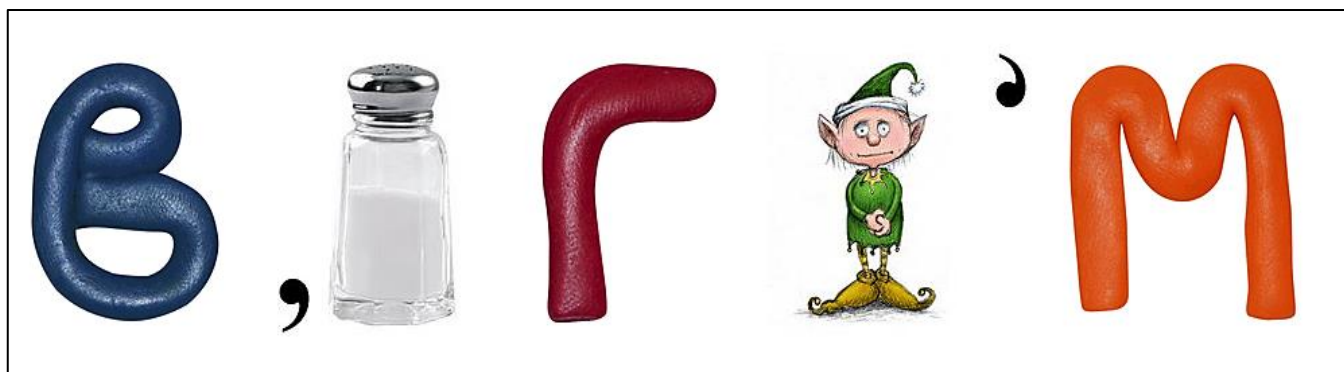
1. Перша дитяча книжка письменниці, український бестселер для дівчинки XXI ст.. (Панночка)

2. Ім'я письменниці Стус (Щербаченко) (Тетяна)

3. Ім'я дівчинки, яка світ «рятувала» (Даринка)

4. Ім'я їжачка з твору Тані Стус «Їжак ...» . (Вільгельм)

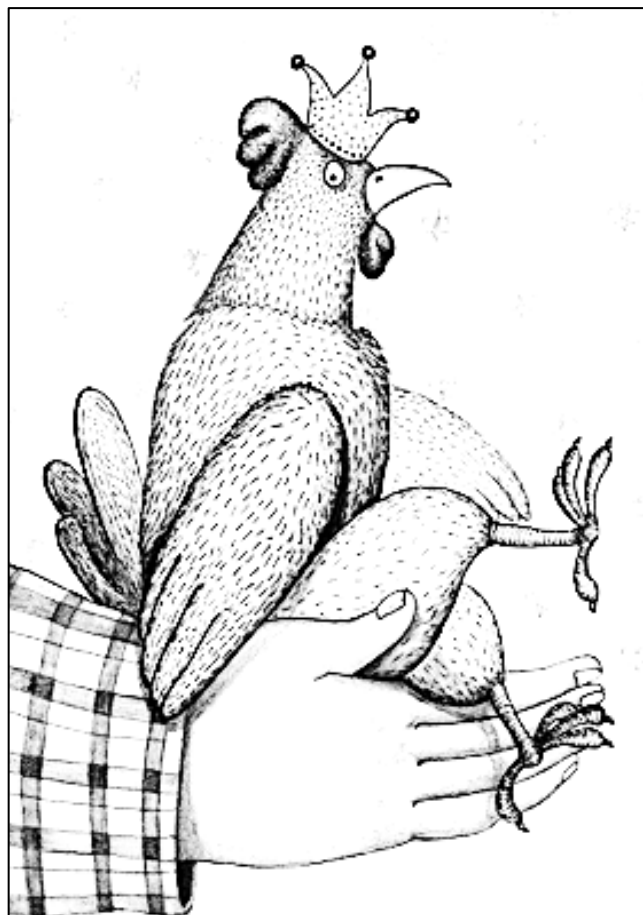
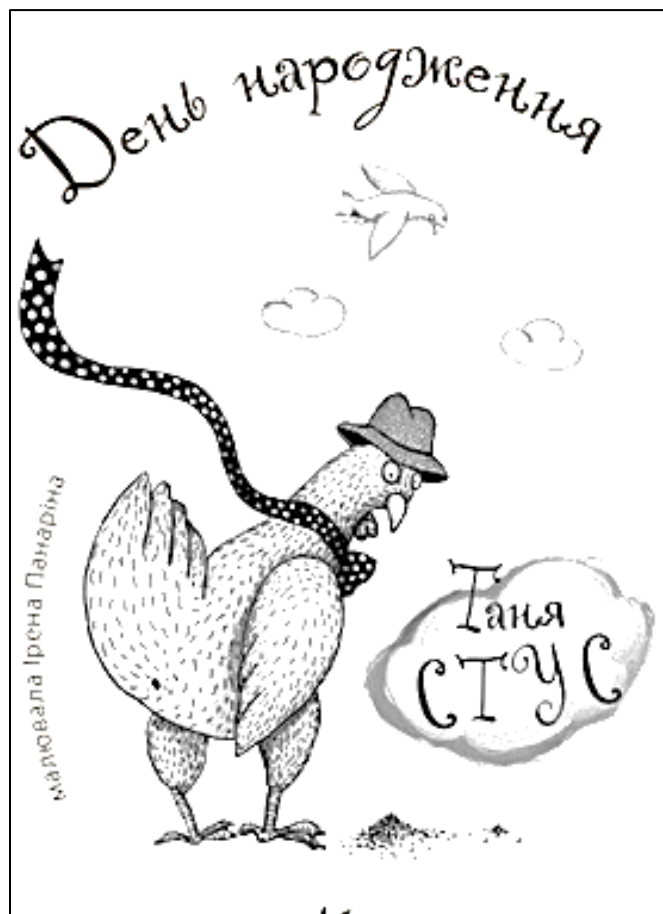

5. Назва першої поетичної збірки Тані Стус (2000 р.) («Русалії»)

6. Хто Таня Стус за фахом? (вчителька)

Розмальовки до твору Т.Стус «День народження»

Електронні ресурси:

- <https://www.instagram.com/tania.stus/>
- <https://www.facebook.com/tetiana.stus/>
- bonus #12 Шкільна програма і літературний канон. [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=YK0bKmVCpKU>. – Назва з екрана.
- Буктрейлер до оповідання Тані Стус (Щербаченко) «Як пасує краватка, або Чому не всі поросята брудні» (із книги «Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3,4 класах»). [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=hxqDNepfEY>. – Назва з екрана.
- Літературне читання Тетяна Стус Щербаченко. [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=X5rgSDIUrp0>. – Назва з екрана.
- Тетяна Стус / #ЖивіПисьменники. [Електронний ресурс]. – <https://www.youtube.com/watch?v=nqCfmkwSdFU>. – Назва з екрана.
- Тетяна Щербаченко. [Електронний ресурс]. – <https://read-it19.webnode.com.ua/products/tetyana-shherbachenko/>. – Назва з екрана.
- #ЧитаємоРазом: Тетяна Стус (Щербаченко), «Як пасує краватка, або Чому не всі поросята брудні». [Електронний ресурс]. <https://www.youtube.com/watch?v=dsMd0JNpqTQ>. – Назва з екрана.

Твори Тані Стус у фонді нашої бібліотеки

1. Стус, Таня .

Моя Ба : [оповідання : для дітей дошк. віку] / Т. В. Стус ; худож. Надьожна. - Харків : Ранок, 2018. - 30 с. : іл. - (Слухай серцем)

2. Стус, Таня.

Їжак Вільгельм : для читання дорослим та дітям / Т. Стус ; іл. А. І. Сарвіри. - Х. : Віват, 2016. - 32 с. : іл. - (Маленьке диво)

3. Стус, Таня.

Де Ойра? : [для дошк. віку] / Т. Стус ; худож. Н. В. Кушнір. - Харків : Віват, 2017. - 32 с. : іл. - (Маленьке диво)

4. Стус, Таня.

Рі(з)дні люди : для дошк. та мол. шк. віку / Т. Стус ; худож. М. Кошулінська. - Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. - 27 с.

5. Стус, Таня.

Таємні історії маленьких і великих перемог : оповідання та казкові історії з терапевтичним ефектом / Т. Стус ; авт. передм. С. Ройз ; худож. М. Кошулінська. - Київ : Книголав, 2023. - 88 с. : іл. - (Дитяча полиця).

6. Стус, Таня.

Таємна змова : для мол. шк. віку / Т. Стус ; худож. І. Панаріна. - Харків : Ранок, 2018. - 48 с. : іл. - (Читальня).

7. **Чат для дівчат** : оповідання : для серед. шк. віку / упоряд.: В. Вздольська, О. Луцевська. - Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. - 172 с.

8. Стус, Таня

Письмонавтика / Таня Стус. - К. : Пабулум, 2017. - 144 с.

ЗМІСТ

Біографія.....	3
Секрети письменницької майстерності.....	5
Знакові твори Тані Стус.....	8
Додаток 1. Кросворд «Знайомтесь: Таня Стус».....	25
Додаток 2. Відгадай ребус.....	26
Додаток 3. Розмальовки до твору Т. Стус «День народження».....	28
Електронні ресурси.....	29
Твори Тані Стус у фонді нашої бібліотеки	30

Письменницьке життя-буття Тані Стус

*Методико-бібліографічні матеріали
до 50 - річчя від дня народження
Тані Стус (Щербаченко), українського прозаїка
літературознавиці, дитячої психологині.*

Укладач

Т. В. Смекалова

КЗ «Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва»
Харківської обласної ради, 2026

Зам.№ 3

Тираж 50 прим.

